

A
4464

SEMINÁRIUMI FÜZETEK

2.

A POLITIKAI CIONIZMUS

BOROCHOW - KÖR KIADÁSA

1946

SZEMINÁRIUMI FÜZETEK

2.

A POLITIKAI CIONIZMUS

1946

DOROCHEW - KÖR

ORSZÁGOS RABBIKÉPZŐ INTÉZET

1944

A4764

1882-ben egy orosz forradalmár golyója kioltja II. Sándor cár életét. Az orosz cári bürokrácia és a nagybirtokosok megijednek, mert a forradalom kitörésétől tartanak. Ennek elfojtása végett újból a rég bevált módszerhez folyamodnak. A zsidókat teszik felelőssé a cár haláláért és az ország minden részében vagy ők maguk csinálnak tervszerűen pogromokat, vagy pedig a tudatlan népet izgatják a zsidók elleni merényletekre.

A véres pogromok óriási csalódást hoznak az oroszországi zsidóság számára. A zsidók nagy része azt hitte, hogyha a civilizációs folyamat Oroszországban lassu is lesz, azonban az általános szabadságjogok kivívásával együtt a zsidóság emancipációja is megvalósul és ezzel a zsidóság asszimilálódásának utolsó akadályai is elhárulnak.

A zsidó ifjak ezrei jelentkeznek abból a célból, hogy az általuk meggyűlölt országot elhagyva, szabadon élhessenek Erec Jiszraélban. A pogromok legfontosabb eredménye tehát az volt, hogy a zsidóság egy része ráeszmélt helyzetére és az önmegvalósítás útjára lépett.

A pogromok ugyanakkor egyidőre elterelték a figyelmet a zsidóság szellemi nyomoráról és az érdeklődés és vita középpontjába a zsidóság gazdasági és elsősorban politikai kiszolgáltatottsága került. Moses Hász a német forradalom idején lépett fel, amikor a zsidóság pillanatszerű politikai lélekzétvételhez jutott és befelé fordulhatott, a maga szellemi és lelki

alkatát vizsgálhatta. De 1882-ben pusztán léteért kellett küzdenie, saját életét kellett védenie. Ez az önvédelem pedig nem lelki gyógymódokat, hanem politikai elgondolásokat követelt. A helyzet megérlelődött az úgynevezett politikai cionizmus számára.

A cionizmusnak ezt az irányát, bárki is képviselte - elsősorban az jellemzi, hogy nem a zsidóság kulturális bajait, szellemi szűrkességét látja aggasztónak, mint inkább gazdasági és politikai kiszolgáltatottságát. Nem a zsidó szellemet akarja megtisztítani a galut ráarakódásaitól, hanem politikai akciók segítségével ott-hont kíván szerezni a zsidó nép számára. Az alap gondolat helyes volt, mert a zsidókérdés elsősorban gazdasági, társadalmi és politikai kérdés és csak ennek függvényeként szellemi és lelki probléma. A politikai cionizmus azonban később súlyos túlzásokba esett, mert egyrészt elfeledkezett a zsidóság szellemi tartalmáról, ugyanakkor pedig még ennél is súlyosabb hibát követett el azzal, hogy a politikai küzdelem alapjául szolgáló reális gazdasági és osztályviszonyokat figyelmen kívül hagyta. Ez pedig tág teret engedett a politikai direktantizmusnak és hiábavaló illuziókat táplált a megoldást kívánó tömegekben.

A politikai cionizmusnak lendületét Leo Pinsker adja meg, Herzlben államférfiúi magasságba emelkedik, míg Jabotinskyval és a revizionizmussal a politikai kalandorkodás és zugujságitás színvonalára süllyed le.

A pogromok számos zsidót, aki eddig az asszimiláció lelkes híve volt, a cionizmus táborába sodortak. Lilienblum, Levanda és a híres költő, Simon Frug az események hatása alatt lelkes

cionistává vált, ami annál figyelemreméltóbb, mert előzőleg mindegyik az asszimiláció híve volt. Az említett írók fellépése következtében a cionizmus lassanként szervezeti formákat vesz fel. Még 1882-ben Mohilever megalakítja a Chovevé Ciont /Cion Barátai Egyesülete/ Varsóban. Számos hasonló egyesület keletkezik mellette és mindegyik a zsidó kolonizációt propagálja és a héber nyelvet műveli. A varsói Chovevé Cion mellett Romániában, Galiciában, Londonban, Bécsben, Berlinben hasonló egyesületek keletkeznek.

Mindezen egyesületeknél sokkal nagyobb hatást ért el egy 1882-ben megjelent könyv, melyet "Autoemancipáció" címmel egy Leo Pinsker nevű orvos írt álnéven. Röpirata a politikai cionizmus első dokumentuma. A felépítés világosságában, a logika élességében és a nyelv mesteri kezelésében Pinskert később nem multa felül senki. Abban a diagnózisban, amelyet a zsidóságról felállított, megmutatkozik az orvos tárgyvilágossága és éles boncoló hajlama.

Pinsker 1821-ben született Oroszországban. Egy híres Kaszkala-írónak /Szinche Pinsker/ volt a fia. Odesszában jogot és orvostudományt tanult. Először az asszimilációnak meggyőződéses híve és az orosz zsidók felvilágosítására alakult egyesületnek lelkes tagja volt. Munkatársa volt az akkori asszimiláns zsidó lapoknak, többek között a "Raszvjjet" című újságnak. Az 1871-es odesszai kilengés és zsidóüldözés hatása alatt belátta az asszimiláció lehetetlenségét. Kilépett az egyesületből, majd Eyugatra utazott, hogy ott tanulmányozza, milyen hatást tettek a zsidókra az események és gondolatok milyen visszhangra találnak. Nagy csalódás érte és röpiratának éles és kőserű hangját

bizonyos mértékig megmagyarázza az a részvétlenség és nemtörődömség, mely a nyugati zsidók részéről első próbálkozásait fogadta. 1891-ben halt meg.

Pinsker véleménye szerint a zsidók nem asszimilálhatók, mert heterogén elemet jelentenek a népek között. Éppen ezért a zsidókérdés megoldását a kozmopolitizmustól várni dőreség. A világ egyáltalában nem arra tart, hogy a nemzeti különbségek megszűnjenek és az összes nemzetek egy világpolgári közösségbe olvadjanak fel. Bármilyen fejlődésen is megy keresztül az emberiség maradéktalan asszimiláció nem lehetséges. Hiába fordulnak a zsidók a népek valamilyen közös táncsához, ez nem segíthet rajtuk, mert a zsidók szemmiféle hatalom, szemmiféle fórum nem ismeri el a gazdanépekkel egyenrangú félnek. A zsidókkal senki nem ül le tárgyalni. "A zsidó népnek nincs hazája, csak szülőföldje. Nincs központja, nincs súlypontja, nincs kormányja, nincs képviselője. Mindenütt ott van és sehol sincs otthon."

Pinsker a gazdanépeknek a zsidóságtól való irtó-zását, a zsidóság iránti gyűlöletét lélektani okokkal magyarázza. A világ szerinte ebben a népben egy halottnak kellemetlen alakját látja, mely kiszáradtként vándorol az élők között. A zsidókat türik és a velük szemben való kiméletesség csak álarc. "A zsidó az élő számára halott, a bennszülött számára idegen, a megtelepedett számára csavargó, a birtokos szemében koldus, a szegények előtt, mint kizsákmányoló és milliomos jelenik meg, a hazafiak számára hazátlan bitang, az összes osztályok számára pedig gyűlölt versenytárs."

Ez nagyon szomorú diagnózis, nem mentes bizonyos túlzásoktól, mindenesetre a gazdanép kispolgári rétegei, melyek a zsidóban versenytársat, valló-

sos tekintélytisztelő világnézetük ~~nek~~ racionalista kritikáját, esetleg radikális politikai ellenfelét látták, valahogy így álltak szemben.

A zsidóság helyzete tehát igen szomorú. De ezt maga a zsidóság is láthatta, s ha nem is olyan éles és könyörtelen világosságban, mint ahogy Pinsker lefestette. Tett-e valamit egyáltalában, hogy változtasson helyzetén? Nem sokat. Ugyszólván semmit. Mindenütt és mindenkor a legkisebb ellenállás irányában tájékozódott és a véletlenre bízta sorsát. De talán sokkal pregnánsabb a kép, ha magát Pinskert idézzük: "A mi hazánk az idegenség, a mi egységünk a szétszórtság, a mi sorsközösségünk az általános gyűlölet, a mi fegyverünk a megalázkodás, ellenálló erőnk a menekülés, eredetiségünk az alkalmazkodás és jövőnk a másnap."

A zsidók eddig semmit sem tettek a maguk kezdeményezéséből. A problémákat csak elodázták, ahelyett, hogy megoldották volna. Pinsker szerint a zsidókérdés megoldása csak maguknak a zsidóknak aktív tevékenységével érhető el. Öntevékenységre van szükség, ennek kell mindennek középpontjában lenni. Röpiratának címe: "Autoemancipáció" /Önemancipáció/ is ezt fejezi ki.

A zsidóság elszakadt a földtől, már pedig annak a nemzetnek, amely föld nélkül való, nincs jövője, sőt jelene sem. Földet kell tehát szerezni és az összegeket nemzeti kölcsön jegyzésével teremtsük elő. Ezt a területet egy direktóriumnak kell kijelölnie. Hogy hol lesz az a terület, azt Pinsker maga sem tudja biztosan. Nem is helyez rá nagy súlyt. Számára mindegy, hogy Amerikában, lázsiai Törökország-

ban vagy Palesztinában lesz. Általában érdekes jellemvonása valamennyi politikai cionistának, hogy csak a zsidó ország a fontos a számára, de ezt el tudja képzelni Palesztinán kívül is, mert nem érez benső szellemi és lelki kapcsolatot a zsidósággal. Az ő zsidósága bizonyos értelemben negatív, mely esetleg később pozitív tartalmat nyerhet, azonban kiinduló pontja mégis a res-sentiment-érzés.

A politikai cionizmus legnagyobb alakja, kit méltán tekinthetünk a modern cionizmus megteremtőjének, Herzl Tivadar. 1860-ban született Budapesten, mint jómódu kereskedő fia. Bécsben jogot tanult, doktorátust szerzett, majd egyéves jogi gyakorlat után újságíróvá lett. Újságírói működését a Wiener Allgemeiner Zeitungnál kezdte. Elegáns stílusával, filozofikus írásmódjával igen hamar nagy népszerűséget szerzett magának. Később a Neue Freie Presse tudósítója lett és élete végéig megmaradt ennek kötelékében.

Zsidó nevelésbe felületes volt. Sokkal jobban ismerte a nyugati kulturát, mint a zsidót. A zsidósághoz való kapcsolata sem volt erős. Hosszu időn keresztül abban látta a zsidókérdés megoldását, hogy a zsidók feladják vallásukat és keresztényekké lesznek. Egyetemi évei alatt különböző németes szellemű diákegyesületeknek volt a tagja, melyeket azután elhagyott, mivel az antiszemita célzásokat nem tűrhette. Az asszimiláció lehetőségében azonban tovább bizott.

Az asszimiláció csődjéről az 1895-ös Dreyfus-per győzte meg. Dreyfus kapitányt, aki a francia vezérkar egyetlen zsidó tisztje volt, titkos katonai irat ellopásával és a németek kezére játszásával vádolták. Később többéves deportálás után ártatlansága kiderült, Zola és Clemen-ceau bátor magatartása következtében elégtételt is nyert. Amikor azonban Herzl az általa annyira

tenített és észlénynek tartott francia népet glátta a párisi utcákon, amikor találkozott a eyfus fejét követelő és antiszemita jelszavatt üvöltő tömeggel, hirtelen rádöbbsent arra, gy ha egy zsidó ember bűnpöre ilyen hatalmas ervedélyeket tud felkavarni, akkor a zsidókérs megoldása nem lehetséges a népek általános szobékélése után.

rádöbbsenést tettek követték. Herzl kapcsolatot resett a gazdag zsidó emberbarátokkal, többek zött Hirsch és Rotschild báróval. Szép levél- laszt kapott, de nem komoly segítséget. Vilá- ssá vált előtte, hogy politikai utat kell vá- sztanian eszméi terjesztésére. 1896-ban jelent z Zsidó Állam című röpirata, melyben a zsidó- és okait, megoldási lehetőségeivel foglal- tik. A zsidókérdésben politikai kérdést lát, ircsak Leo Pinsker, azonban, míg Pinskert in- ob a megsértett zsidó büszkeség vezeti, addig ztl szeméi előtt főleg a keleteurópai zsidók adasági és erkölcsi nyomora, valamint politi- . tehetetlensége lebeg.

otschild és Hirsch-féle kolonizálás szerinte k snorrereket nevel és semmiben sem segíti a zsidókérdés megoldását. Herzl elgondolása rint a zsidókérdés nem csupán a zsidók, hanem egész világ kérdése, amelynek megoldásában den ország érdekelve van. Ez a gondolat már skernél felvillant, amikor megállapítja, hogy zsidók jelenléte egyformán kellenetlen minden am számára és közös érdekük, hogy megszaba- janak tőlük. Pinskerhez hasonlóan tehát Herzl látja, hogy a zsidókérdést, amikor világpoli- tai kérdéssé válik, akkor is maguknak a zsi- nak kell megoldaniuk, mert elsősorban nekik ekük. Sőt Herzlnél az önmancipáció még tel- ebben kifejezésre jut, mint Pinskernél. Herzl ondja, hogy a zsidóság nép és mivel kisebb- ben van, mindenütt alulmarad. Ezt az aláren-

delt helyzetét kell megszüntetnie, amelynek egyetlen módja a hazátlan zsidóságnak földet adni, hogy saját földterülettel rendelkező önálló nép lehessen.

Pinskornél csupán a diagnózis precíz, azonban megoldási javaslataiban nélkülözzük a konkrétumot. Ezzel szemben Herzl koncepciójának erejét éppen a megoldás, a kivitelezés adja meg. Herzl szerint két testületre van szükség, amely a megoldásban közrenkődik. Az egyik a "Society of Jews", a másik a "Jews Company" illetve "Chartered Company". A Society of Jews egy kiváló zsidó egyénekből álló testület lenne. Ennek kell majd a kormányokkal tárgyalni, politikai eredményeket elérni azokkal szemben. Szükséges azonban, hogy a zsidóság ezt a testületet bizonyos rendelkezési joggal hatalmazza fel. Ugyancsak ennek a testületnek a feladata a föld tudományos kutatása. Végül pedig a legfontosabb a szuverénitási jogoknak, az ugynevezett charternek a megszerzése. Amíg ezt a zsidók nem kapják kézhez, addig nem is lehet telepítésre gondolni, mert a török kormánynak bármikor módjában állana ezt megakadályozni és az a már meglévő telepeket is súlyosan érintené. A zsidó nép jövőjét nem lehet ingatag alapokra építeni.

A másik testület a Chartered Company angol védelem alatt álló részvénytársaság lenne, melynek feladata a telepítés gyakorlati keresztülvitele. /Herzlnek az elképzelése, bár változott formában és nem azonos célkitűzéssel, megvalósult a Jewish Agency-ben, a zsidóság politikai képviselőiben és a különböző Nemzeti Alapokban, mint földvásárló és támogatást nyújtó szervezetben./

Herzlt épp olyan nagy csalódás érte, mint Pinskert. A zsidóság nagy része közönyösen fogadta, ezzel szemben a keleti zsidók részéről, mint valami új prófétát ünnepezték. A Herzl-i koncepció

leglényegesebb pontja a charternek a megszerzése és Herzl élete végéig kitartott álláspontja mellett, hogy a charter megszerzése nélkül nem lehet telepíteni. Ragyogó diplomáciai képességei és kitűnő összeköttetései ellenére sem tudta a chartert megkapni. Látva a sikertelen küzdelmet a charter elnyeréséért, Herzl hajlandónak mutatkozott arra, hogy átmeneti megoldásként elfogad más telepítésre alkalmas területet. Így vetődött fel először az egyiptomi El-Aris /1902/, majd a következő évben Uganda. Herzl ezekre a szükségmegoldásokra a keleti zsidóság mérhetetlen nyomora készítette. Tervét óriási felzudulás fogadta, a döntést is elhalasztották a következő kongresszusra. Ezen a kongresszuson Oppenheimer az erעי telepítési lehetőségekről igen biztató jelentést tett közvé és ezzel egyidőben értesültek a delegátusok arról is, hogy Ugandát az angol kormány nem hajlandó a zsidók rendelkezésére bocsátani. Herzl drámai jelenetek között vonta vissza tervét és a Palesztinán kívüli telepítés gondolata többé nem merült fel.

Herzl a megfeszített munka és a sok csalódás teljesen kimerítette. A kongresszus után nem sokkal agynak dönt. Szívujja kiujult és 1904-ben meghalt. Bécsben temették el, ahol tisztelet kísérték utolsó útjára. Az 1938-as prágai kongresszus elhatározta, hogy hanvait Erec Jizraélba viszik át. A náciizmus ausztriai uralma azonban megakadályozta ennek keresztülvitelét.

Ha most a Herzl-i politikai cionizmusról kritikát akarunk mondani, akkor ezt a következő szempontok alapján tehetjük. Herzl nagy érdeme, hogy a cionizmust világpolitikai kérdéssé tette. Ez előtte még Pinskernek sem sikerült. Helyes volt a felismerése, hogy csupán eszmei utakon, propagandával, a zsidó vallásra való

hivatkozással, politikai tartalmu célokat nem lehet elérni. A nemzetközi elismerés fontossága azóta bebizonyosodott. Nem Herzl hibája, hogy ezt az ő életében nem lehetett elérni. Ez egyrészt az akkori világpolitikai helyzetből, másrészt pedig a zsidóság tehetetlenségéből magyarázható. És épp ez kényszerítette arra Herzlt, hogy nem egyszer a nyilvános plénum előtt való tárgyalások helyett diplomáciai kapcsolatokkal igyekezzék a zsidóság ügyét előbbrevinni. Nem szabad azonban elfelejtenünk azt sem, hogy az államférfiak Herzlrel és nem a zsidó néppel voltak hajlandók tárgyalni.

A Herzl-i koncepciónak másik gyengesége, hogy nem számol azokkal az erőkkel, amelyek a nemzetközi politika területein jelentős szerepet játszottak. A nemzetközi munkásmozgalom fontosságát nem látta meg. Állanlatig sem gondolt arra, hogy a zsidókérdést esetleg a szocialdemokráciával való együttműködés oldja meg. Nem hitt a munkásság erejében és nem is próbálta igénybevenni a cionizmus céljaira. A másik nagy hibája a Herzl-i politikai cionizmusnak, hogy a zsidóságot csupán politikai testnek tekintette és nem mélyedt el a zsidóság szellemének és lelki attitűdjének tanulmányozásában. Őt a zsidók és nem a zsidóság érdekelte elsősorban.

Mindent egybevetve Herzl nem az elmélet, hanem a tettek embere volt. Jelentőssége elsősorban nem gondolatrendszerében, hanem konkrét alkotásaiban mutatkozik meg. Megteremtette a kongresszust, mint a zsidó nép politikai fórumát, a zsidó Nemzeti Alapokat, a zsidó bankot, a különböző végrehajtó szerveket. Felrázta a zsidó népet ájultságából. Felhívta a világ figyelmét az akut zsidókérdésre. A politikai tartalomnak reális bázist a később kialakuló

cionista munkásmozgalmak adtak, úgy elméletileg, mint gyakorlatilag.

A politikai cionizmus ezzel bevégezte feladatát. Herzlben megtestesült a politikai cionizmusnak minden erénye és hibája.

Az eszméknek megvan a maguk története. Ha elvesz az a gazdasági és társadalmi alap, amely az elméletet kitermelte, akkor az elgondolás makacs továbbvitele inkább ködösítésre, mint a valóság tisztázására alkalmas. Amikor a zsidóság nagy része tudatára ébredt helyzetének és amikor a megvalósítás stádiumába lépett az eszme, a propagatív jellegű politikai cionizmus helyébe az alkotó chaluci cionizmus lépett, amely a politikát szintén nem nélkülözötte, azonban az önmagáért való politikát reális társadalmi alapokon nyugvó progresszív munkás-cionizmussal cserélte fel.

A politikai cionizmus késői epigonja Zóév Włodimir Jabotinsky magát Herzl utódjának és politikai végrendelete örökösének tekintette. Jabotinsky fiatal egyetemi hallgató korában ismerkedik meg a cionizmussal Odesszában. Újságíró volt és ezen a téren jelentős sikereket is ért el. A galutot teljesen elvetette és azt hirdette, hogy a galuttól semmit nem várhat a zsidóság. Trumpeldorral együtt megszervezte a zsidó légió és amikor ez a működési terület megszűnt a számára, akkor a legkülönbözőbb demagóg jelszavakkal egy igen kétes célú és még kétesebb eszközü cionizmus számára akart híveket nyerni. A munkássággal szemben való türelmetlensége, valamint az orosz parancsuralmi rendszerrel való koketálása nem sok kétséget hagy elgondolásai felől. Hatás vadászó programjának pontjairól a következőket kell mondanunk. Az a kívánság, hogy

a zsidóság dominiumi statutust nyerjen az angol birodalom keretén belül, kétségen kívül nyílt felajánkozást jelent az angol imperializmus számára, a zsidó többségű zsidó állam a Jordán mindkét partján, a Führer-princip politikai követelésével egybekötve nyíltan fasizmust jelent. Jabotinsky katonai fegyelmet akart életbe léptetni az ifjúság szervezeteiben, valamint a cionista mozgalomban. Ennek célja világos előttünk. Nyílt antimarkszizmus: mindezek után nem is lehet már meglepés számunkra. A Jabotinsky-féle politikai cionizmus a nagyotmondások és a lelkiismeretlen blöffölések politikája. A második világháború előtt az ilyen légvárpolitikának nem nagyon akadtak hívei. Sajnos a második világháború befejezése után a lágereket megjárta zsidóság a nagyhatalmak halogató politikáján elkeseredve, könnyen lelkesedik a szép és öntudatot bizsergető álmokért. Mert nem néz ezek mögé és így nem látja, hogy homokon épülnek.

Az utóbbi időben felütötte fejét az ugynevezett deklarációs cionizmus, amely azonnali zsidó állam követelésével lépett fel és a munkásság egy rétegét is megejtette. Ez a cionista irány a chalucei építést frázispolitikával akarja pótolni. Kezdeti átmeneti sikerei lehetnek, de végül is pusztulásra van ítélve, mert gyökértelen a zsidóságban, ugyanakkor a társadalmi valóságot is szem elől téveszti. A cionizmus számára a végső győzelmet csak az a progresszív munkás-cionizmus vivhatja ki, amely a zsidó hagyományok népi talajából nő ki és egyúttal a gazdasági és a társadalmi realitások alapján épül fel.

==:==:==

O L V A S D

BOROCROW-KÖR kiadásában megjelenő
SZEMINARIUMI FÜZETEKET;

=====

A következő füzet címe:

A KULTURCIONIZMUS

Ezt a pionista irányt mintegy a politikai cionizmus ellenlábasként foghatjuk fel. Amíg a politikai cionizmus a zsidóság politikai tehetetlenségében látja minden bajnak okát, addig a kulturcionizmus a zsidóság erkölcsi szétzúllásában és önálló népi kulturájának feladásában keresi a hibát.

LELTÁR

2012 FEBR 29

Felelős kiadó: Dr. Szalai György